

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Розглянуті особливості аналізу фінансової діяльності акціонерного товариства „Запоріжсталь”. Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності проведено методом ланцюгових підстановок. Приведена динаміка зміни структури формування валового чистого прибутку, а також показники ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Рассмотрены особенности анализа финансовой деятельности акционерного общества «Запорожсталь». Факторный анализ прибыли от операционной деятельности проведен методом цепных подстановок. Приведена динамика изменения структуры формирования прибыли, а также показатели ликвидности и финансовой устойчивости предприятия.

Постановка проблеми. Проблема вибору фінансової стратегії діяльності підприємства є актуальною, виходячи з необхідності ухвалення рішень в ринкових умовах. Тут основна увага приділяється оцінці поточного стану суб'єктів господарської діяльності. Аналіз фінансових результатів і фінансового стану є одним з найважливіших аспектів дослідження господарської діяльності підприємства.

Метою статті є обґрунтування особливостей аналізу фінансової діяльності великого акціонерного товариства.

Виклад основного матеріалу. Головною метою аналізу виступає отримання інформації, необхідної для ухвалення управлінських рішень. Підприємство має опрацювати таку систему показників, з допомогою якої воно змогло б із достатньою точністю оцінити поточні та стратегічні можливості підприємства.

Аналітичну роботу підприємства можна поділити на два блоки:

1) аналіз фінансових результатів та рентабельності;

2) аналіз фінансового стану підприємства.

Аналіз фінансових результатів підприємства здійснюється за такими основними напрямками [1; 2; 3]:

аналіз та оцінка рівня і динаміки показників прибутковості, факторний аналіз прибутку від реалізації продукції, робіт, послуг;

аналіз та оцінка використання чистого прибутку;

аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва продукції та прибутку;

факторний аналіз показників рентабельності.

Аналіз фінансового стану підприємства проводиться за такими напрямками [4]:

Таблиця 1

Динаміка зміни структури формування чистого прибутку, тис. грн.

Показник	За звітний період	За поперед. період	Відхилення		Питома вага, %		Відхилення, %
			Абсол., тис. грн	Відн., %	2007 р.	2006 р.	
1	2	3	4	5	6	7	8
Валовий прибуток	1 466 422	1 298 812	+ 167 610	12,9	20,77	27,48	-6,71
Прибуток від операційної діяльності	1 093 873	952 177	+ 141 696	14,9	15,49	20,15	-4,66
Прибуток від звичайної діяльності	1 103 801	946 954	+ 156 847	16,6	15,63	20,04	-4,14
Чистий прибуток	809 886	639 195	+ 170 691	26,7	11,47	13,53	-2,06

аналіз фінансової стійкості підприємства;
аналіз ліквідності балансу та платоспроможності [5; 6].

На базі даних представлених у формі №2 «Звіт

про фінансові результати» за 2007 та 2006 роки ВАТ «Запоріжсталь» необхідно оцінити склад, структуру і динаміку елементів формування чистого прибутку організації (табл. 1).

* Єропутова О.О. – аспірантка Запорізької державної інженерної академії, м. Запоріжжя.

За наслідками роботи за 2007 рік валовий прибуток склав 1 466 422 тис. грн., що на (+) 167 610 тис. грн. більше, ніж за 2006 рік, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування за звітний рік склав 1 103 801 тис. грн., що на (+) 156 847 тис. грн. більше, ніж за 2006 рік, а чистий прибуток - 809 886 тис. грн., що на (+) 170 691 тис. грн. більше, ніж за 2006 рік.

Отже, з табл. 1 видно, що в абсолютному відношенні всі показники прибутку звітнього року збільшилися в порівнянні з 2006 роком.

Найбільше збільшення спостерігається по чистому прибутку, а найменше — по прибутку від операційної діяльності.

Що стосується зміни показників прибутку у виручці, то по всіх видах прибутку спостерігається їх зменшення. Найбільше скорочення склав валовий прибуток (- 6,71 %), а найменше — чистий прибуток (- 2,06 %).

Особливу увагу в процесі аналізу фінансових результатів слід звернути на найбільш значиму статтю їх формування — валовий прибуток (збиток) (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка зміни структури формування валового прибутку, тис. грн.

Показник	Розмір за період, тис. грн.		Відхилення		Питома вага, %		Відхилення, %
	Звітний	Попередній	Абсолют., тис. грн	Відн., %	2007р.	2006 р.	
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації продукції	7061 670	4 725 749	+ 2335921	49,4	100	100	0
Собівартість реалізованої продукції	5 595 248	3 426 937	+ 2 168311	63,3	79,23	72,52	+ 6,71
Валовий прибуток	1 466 422	1 298812	+ 167610	12,9	20,77	27,48	- 6,71

За даними табл. 2 за 2007 рік валовий прибуток ВАТ «Запоріжсталь» збільшився на 12,9 % від попереднього року. Переважно це сталося за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції. На 2007 рік собівартість склала 5595 248 тис. грн., що на (+) 2 168 311 тис. грн., або 63,3% більше ніж у 2006 році. Також, як наслідок, значно зріс чистий прибуток від реалізації продукції і склав 7 061 670 тис. грн., що на 49,4 % більше, ніж в 2006 році. З розрахунків видно, що в звітному році найбільша питома вага у виручці займає собівартість реалізації (79,23%).

Факторний аналіз прибутку від операційної діяльності проведено методом ланцюгових підстановок.

Факторна модель прибутку від операційної діяльності має вигляд:

$$Y = X_1 + X_2 - X_3 - X_4 - X_5, \quad (1)$$

де Y — прибуток від операційної діяльності;

X_1 — валовий прибуток;

X_2 — інші операційні доходи;

X_3 — адміністративні витрати;

X_4 — витрати на збут;

X_5 — інші операційні витрати.

$$Y^o = X_1^o + X_2^o - X_3^o - X_4^o - X_5^o = 1\,298\,812 + 2\,509\,823 - 105\,224 - 221\,371 - 2\,529\,863 = 952\,177 \text{ тис. грн.}$$

$$Y_{x1} = X_1' + X_2^o - X_3^o - X_4^o - X_5^o = 1\,466\,422 + 2\,509\,823 - 105\,224 - 221\,371 - 2\,529\,863 = 1\,119\,787 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Y_{x1} = Y_{x1} - Y^o = 1\,119\,787 - 952\,177 = 167\,610 \text{ тис. грн.}$$

У результаті зміни одного параметра, тобто збільшення валового прибутку на 167 610 тис. грн., прибуток від операційної діяльності збільшився на 167 610 тис. грн.

$$Y_{x2} = X_1' + X_2' - X_3^o - X_4^o - X_5^o = 1\,466\,422 + 4\,393\,057 - 105\,224 - 221\,371 - 2\,529\,863 = 3\,003\,021 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Y_{x2} = Y_{x2} - Y_{x1} = 3\,003\,021 - 1\,119\,787 = 1\,883\,234 \text{ тис. грн.}$$

У результаті зміни інших операційних доходів, а саме збільшення на 1 883 234 тис. грн. прибуток збільшився на таку ж величину.

$$Y_{x3} = X_1' + X_2' - X_3' - X_4^o - X_5^o = 1\,466\,422 + 4\,393\,057 - 132\,319 - 221\,371 - 2\,529\,863 = 2\,975\,926 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Y_{X_3} = Y_{X_3} - Y_{X_2} = 2\,975\,926 - 3\,003\,021 = -27\,095 \text{ тис. грн.}$$

У результаті збільшення адміністративних витрат відбулося зменшення прибутку на 27 095 тис. грн.

$$Y_{X_4} = X'_1 + X'_2 - X'_3 - X'_4 - X'_5 = 1\,466\,422 + 4\,393\,057 - 132\,319 - 261\,946 - 2\,529\,863 = 2\,935\,351 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Y_{X_4} = Y_{X_4} - Y_{X_3} = 2\,935\,351 - 2\,975\,926 = -40\,575 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення витрат на збут на 40 575 тис. грн. спричинило зменшення прибутку на ту ж суму.

$$Y_{X_5} = X'_1 + X'_2 - X'_3 - X'_4 - X'_5 = 1\,466\,422 + 4\,393\,057 - 132\,319 - 261\,946 - 4\,371\,341 = 1\,093\,873 \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta Y_{X_5} = Y_{X_5} - Y_{X_4} = 1\,093\,873 - 2\,935\,351 = -1\,841\,478 \text{ тис. грн.}$$

У результаті зміни інших операційних витрат прибуток зменшився на 1 841 478 тис. грн.

$$\Delta Y = \Delta Y_{X_1} + \Delta Y_{X_2} + \Delta Y_{X_3} + \Delta Y_{X_4} + \Delta Y_{X_5}$$

$$\Delta Y = 167\,610 + 1\,883\,234 - 27\,095 - 40\,575 - 1\,841\,478 = 141\,696 \text{ тис. грн.}$$

Використовуючи балансовий метод, маємо, що збільшення інших операційних доходів на 75,0 % та збільшення валового прибутку на 12,9 % дало можливість збільшити прибуток від операційної діяльності на 14,9 %, що склало 141 696 тис. грн. Негативним є збільшення адміністративних витрат на 25,7 % та витрат на збут на 18,3 % [4].

Також відбулися зміни у структурі прибутку від звичайної діяльності, що відображено у табл. 3. За даними табл. 3. за 2007 рік значно зросли доходи від участі в капіталі, а саме на (+) 141 696 тис. грн. або на 172,7 %.

Цьому сприяло те, що у 2007 році на фондовому ринку різко збільшився попит на акції ВАТ «Запоріжсталь», при цьому ціна 1 акції виросла більш, чим в 10 разів. А, як наслідок, збільшився чистий прибуток від однієї акції на (+) 0,2023 грн. і склав 0,9599 грн.

Також збільшилися і дивіденди на одну просту акцію, що склало 0,0221 грн. Акціонери ВАТ «Запоріжсталь» активно продавали свої акції, що сприяло зменшенню кількості акціонерів – фізичних осіб з 107 001 до 95 013 або на 11,2%.

Таблиця 3

Динаміка змін формування прибутку від звичайної діяльності

Показник	Розмір за період, тис. грн.		Відхилення	
	Звітний	Попередній	Абсол., тис. грн.	Відносне, %
Прибуток від операційної діяльності	1 093 873	952 177	+ 141 696	14,9
Доход від участі в капіталі	77343	28363	+ 48 980	172,7
Інші фінансові доходи	13307	4685	+ 8622	184,0
Інші доходи	173020	101236	+ 71 784	70,9
Фінансові витрати	7309	1695	+ 5614	331,2
Витрати від участі в капіталі	13483	7881	+ 5602	71,1
Інші витрати	232950	129931	+ 103019	79,3
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	1103801	946954	+ 156847	16,6

Необхідно також провести факторний аналіз рентабельності продажів.

Рентабельність продажів (R) – це відношення суми прибутку від реалізації до об'єму реалізованої продукції.

З цього виходить, що на рентабельність продажів впливають ті ж чинники, які впливають на прибуток від реалізації. Щоб визначити, як кожен чинник вплинув на рентабельність продажів, необхідно здійснити наступні розрахунки.

1. Вплив зміни виручки від реалізації на R знаходимо по формулі:

$$\Delta RB = \left(\frac{B_1 - C_0}{B_1} - \frac{B_0 - C_0}{B_0} \right) \cdot 100\% , \quad (2)$$

$$\Delta RB = \left(\frac{7061670 - 3426937}{7061670} - \frac{4725749 - 3426937}{4725749} \right) \times 100\% = +24,0\%.$$

У результаті збільшення виручки від реалізації відбулося збільшення рентабельності на 24,0 %.

2. Вплив зміни собівартості реалізації на R знаходимо по формулі:

$$\Delta RC = \left(\frac{B_1 - C_1}{B_1} - \frac{B_1 - C_0}{B_1} \right) \cdot 100\% , \quad (3)$$

$$AR^C = \left(\frac{7061\ 670-5595248}{7061670} - \frac{7061\ 670-3426937}{7061670} \right) \times 100\% = -30,7\%$$

Під впливом зміни собівартості рентабельність з продажів зменшилася на 30,7 %.

Сукупний вплив чинників можна знайти по формулі:

$$\Delta R_1 = \pm \Delta RB \pm AR^C, \quad (4)$$

$$\Delta R_1 = +24,0 - 30,7 = -6,7\%$$

Тобто рентабельність реалізації звітного пері-

оду знизилася в порівнянні з рентабельністю минулого періоду на 6,7 %.

Рентабельність активів аналізується за допомогою моделі Дюпона. Інтегральний фінансовий аналіз по моделі Дюпона передбачає розкладання показника коефіцієнт рентабельності активів на ряд приватних фінансових коефіцієнтів його формування, взаємозв'язаних в єдиній системі. Принципова схема проведення такого аналізу приведена на рис. 1.

Рис. 1. Схема фінансового аналізу по методиці корпорації Дюпон

Для ВАТ «Запоріжсталь» характерні наступні коефіцієнти:

$$P_{PP} = \text{ЧП}/\text{ЧВ} = 809\ 886/7\ 061\ 670 \times 100\% = 11,5\%$$

$$KO_A = \text{ЧВ}/\text{А} = 7061\ 670/3\ 987\ 151,5 = 1,77$$

$$P_{A1} = 11,5 \times 1,77 = 20,36\%$$

$$P_{A0} = 13,5 \times 1,36 = 18,36\%$$

У основі цієї системи аналізу лежить модель Дюпона (розроблена фірмою Дюпон, США), відповідно до якої коефіцієнт рентабельності використуваних активів підприємства є множина коефіцієнтів рентабельності реалізації продукції і

оборотності (кількості оборотів) активів:

$$P_A = P_{PP} \times KO_A, \quad (5)$$

де P_A — коефіцієнт рентабельності використуваних активів;

P_{PP} — коефіцієнт рентабельності реалізації продукції;

KO_A — коефіцієнт оборотності (кількість оборотів) активів.

Для інтерпретації результатів, одержаних при розрахунку Моделі Дюпона, може бути використана спеціальна матриця, представлена на рис. 2.

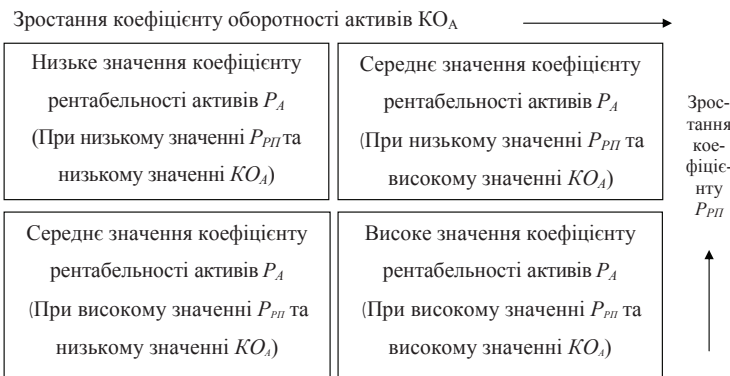

Рис. 2. Матриця оцінки результату інтегрального аналізу коефіцієнта рентабельності активів підприємства

Отже, можна зробити висновок, що комбінат має середнє значення коефіцієнта рентабельності активів, тому що за звітний період відбулося зниження рентабельності реалізації (11,5 – 13,5 = - 2,0 %) та водночас збільшився коефіцієнт оборотності активів (1,77 – 1,36 = + 0,41).

Таким чином, за допомогою вказаної матриці

можна виявити основні стратегічні можливості подальшого підвищення рентабельності активів підприємства — збільшити рентабельність реалізації продукції; прискорити оборотність активів; використовувати обидва ці напрями [2].

Проведено структурний аналіз змін активів та пасивів балансу, тобто аналіз ліквідності балансу (табл. 4).

Таблиця 4

Аналіз ліквідності балансу

	Активи	Поч. року	Кін. року		Пасиви	Поч. року	Кін. року
A1	Найбільш ліквідні активи (220, 230, 240, 250)	360891	394318	П1	Найбільш короткострокові (530-610)	325038	461775
A2	Швидко ліквідні (150-210, 270)	288609	435199	П2	Короткострокові (500, 520, 630)	117168	168784
A3	Слабо ліквідні (100-140)	353479	626052	П3	Довгострокові (480)	178504	162810
A4	Неліквідні (80)	2486159	3029596	П4	Пасиви (380, 430)	2868428	3691796

$$A1 > П1 \quad A3 > П3$$

$$A2 > П2 \quad A4 < П4$$

На початок року приведений баланс є абсолютно ліквідним. Тобто умовою абсолютної ліквідності є перевищення перших трьох показників активів над пасивами.

$$A1 < П1 \quad A3 > П3$$

$$A2 > П2 \quad A4 < П4$$

На кінець року ситуація змінилась за рахунок збільшення найбільш короткострокових пасивів. Також ліквідні 2-га та 3-я групи, а найбільш ліквідних активів стало недостатньо, що складає 85 % від суми найбільш короткострокових зобов'язань.

Загальну оцінку платоспроможності необхідно визначити шляхом розрахунку коефіцієнтів ліквідності (табл. 5).

За звітний період трохи знизилась показники ліквідності підприємства. Та все одно вони за-

лишилися в межах норми.

Тобто поточних засобів вистачає для покриття короткострокових зобов'язань, немає жорсткої необхідності у постійній роботі з дебіторами, а грошей достатньо для покриття невідкладних зобов'язань.

В цілому аналіз ліквідності показав, що підприємство цілком ліквідне і здатне відповідати по своїм зобов'язанням.

У процесі виробничої діяльності на підприємстві здійснюється постійне поповнення запасів ТМЦ. Для цього використовуються як власні, так і позикові довго- та короткострокові оборотні засоби.

Для повного відображення різних видів джерел власних засобів, довгострокових, короткострокових кредитів і займів використовується ряд абсолютних та відносних показників.

На базі цих показників здійснюється класифікація фінансового положення підприємства за ступенем стійкості.

Таблиця 5

Показники ліквідності підприємства

Оцінка ліквідності	на 01.01.07	на 01.01.08
Величина власних оборотних засобів, тис. грн.	560 773	825010
Коефіцієнт поточної ліквідності (A1+A2+A3/П1+П2) (норматив 1,0)	2,3	2,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності (A1+A2/П1+П2) (норматив 1,0)	1,5	1,3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (грошові кошти/П1+П2) (норматив 0,2)	0,75	0,61
Доля оборотних засобів в активах, %	29	32

Таблиця 6

Показники фінансової стійкості, тис. грн.

№	Показники	Значення, тис. грн.	
		На поч. року	На кін. року
1	Джерела власних коштів	3 046 932	3 854 606
2	Основні засоби та інші необоротні активи	2486 159	3 029 596
3	Наявність власних оборотних коштів (р.1-р.2)	560 773	825 010
4	Довгострокові кредити та позикові кошти	178 504	162810
5	Наявність власних оборотних коштів та довгострокових джерела для формування запасів і витрат (р.3+р.4)	739277	987 820
6	Короткострокові кредити та позикові кошти	117 168	168784
7	Загальна сума основних джерел формування запасів і витрат (р.5+р.6)	856 445	1 156604
8	Сума запасів і витрат	353 479	626 052
9	Надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних коштів (р.3-р.8)	207 294	198958
10	Надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних коштів та довгострокових джерела формування запасів і витрат (р.5-р.8)	385 798	361 768
11	Надлишок (+) чи нестача (-) загальної суми основних джерел формування запасів і витрат підприємства (р.7-р.8)	505 966	530552

Визначимо тип фінансової стійкості ВАТ «Запоріжсталь». Для цього використовуємо показники наведені у табл. 6.

Як на початок, так і на кінець 2007 року ВАТ «Запоріжсталь» має абсолютно стійкий фінансовий стан, тобто запаси та витрати повністю покриваються власними засобами, підприємство практично не залежить від кредитів.

Висновки.

1. Для проведення аналізу прибутку від операційної діяльності розроблена факторна модель ланцюгових підстановок.

2. Проведено факторний аналіз рентабельності продажів. В результаті збільшення виручки від реалізації відбулося зростання рентабельності на 24,0%. Під впливом зміни собівартості продукції рентабельність з продажів зменшилась на 30,7%. В цілому рентабельність продажів звітного періоду знизилась у порівнянні з рентабельністю минулого періоду на 6,7%.

3. Виконано аналіз фінансового стану підприємства по моделі Дюпона, яка враховує три коефіцієнта рентабельності (активів, реалізації і оборотності). Для оцінки результатів інтегрального аналізу коефіцієнтів рентабельності активів використовується спеціальна матриця, за допомогою якої можна виявити основні стратегічні можливості подальшого підвищення рентабельності підприємства.

4. Оцінку платоспроможності підприємства

визначено шляхом розрахунку показників ліквідності. В цілому аналіз ліквідності показав, що підприємство цілком ліквідне і здатне відповідати по своїм зобов'язанням.

5. Визначені показники фінансової стійкості, які підтверджують, що ВАТ „Запоріжсталь” має абсолютно стійкий фінансовий стан.

Література

1. Билык М. Анализ финансовой стабильности и устойчивости предприятия // Справочник экономиста. – 2004. – № 1. – С. 53-60.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. – 2-ое изд. перер. и доп. – К.: Эльга; Ника-Центр, 2004. – 656 с.
3. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. – К.: Эльга; Ника-Центр, 2003. – 446 с.
4. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. – К.: Эльга; Ника-Центр, 2003. – 484 с.
5. Семенов Г.А., Ткаченко А.М. Организация управления активами предприятия и их источниками: Монография. – Запорожье: изд-во ЗГИА, 2004. – 346 с.
6. Фінансове планування і управління на підприємствах: Навч. посіб. // Семенов Г.А., Бугай В.З., Семенов А.Г., Бугай А.В. – К.: ЦУЛ, 2007. – 432 с.